
P r i k a z i i o s v r t i

Monografska studija o župnoj crkvi u Kaštel Štafiliću

Sanja ACALIJA, *Župna crkva Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije u Kaštel Štafiliću*, Muzej grada Kaštela, Kaštela, 2007.

Monografska studija *Župna crkva Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije u Kaštel Štafiliću* prof. Sanje Acalije donosi sustavnu znanstvenu valorizaciju crkvene (sakralne) umjetnosti župne crkve u Kaštel Štafiliću, a nastala je na poticaj Ministarstva kulture Republike Hrvatske, koje je godine 1990. započelo projekt istraživanja pokretnog i nepokretnog sakralnog blaga, popisa, opisa, fotografiranja, kao i niza restauratorskih zahvata poradi stalne skrbi, zaštite i očuvanja te ustanovljenja crkvene riznice i njezina stalnog postava. Autorica je bila članom Povjerenstva za inventarizaciju sakralnog blaga, pa je navedena knjiga svojevrsan obol njenih dugogodišnjih nastojanja.

Autorica je promicala ideju kako je povijest Kaštela neraskidivo povezana s Katoličkom crkvom, čuvaricom blaga i kulturnog naslijeđa, i stoga važnom i prevažnom sastavnicom kulturnog identiteta hrvatskog naroda tijekom tisućljetne povijesti. Knjiga *Župna crkva Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije u Kaštel Štafiliću* obuhvaća 130 stranica (autograf), s 12 poglavlja: Uvod s predgovorom, Bratovštine, Gradnja prve i druge crkve, Gradnja treće crkve, Oltari i oltarne pale, Štovanja, Liturgijski predmeti, Župni arhiv s popisom crkvenih dobara, Sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, Literatura, izvori i arhivska građa, Kazalo imena, Pregled sadržaja.

Likovnu opremu korica potpisuje Kažimir Hraste. Tekst knjige popraćen je i dokumentiran sa stotinjak kvalitetnih fotografija Tonka Bartulovića te nizom starih razglednica, popraćenih legendama, ali i drugim priložima, kao što su zemljovid, karte razgraničenja naselja i drugi autentični arhivski izvori. Autorica otvara knjigu opisom Kaštela, ulomkom iz *Dalmatinskog putovanja* Hermanna Bahra, austrijskog pisca i putopisca njemačkog jezičnog izraza, a u uvodnom dijelu donosi povijest Kaštela u kontekstu hrvatske kulturne geografije od neolitika do danas, utvrdivši kako je sačuvano 12 utvrda sa 9 utvrđenih naselja unutar 7 povijesnih jezgara; potom slijedi opis utvrđenog naselja Kaštel Štafilića. U drugom se dijelu osvrće na ulogu bratovština, pravnog tijela od 16. do 18. stoljeća, te na pravne statute kojima je određen vjerski i svjetovni život. U trećem dijelu donosi izvješće o prvim dvjema crkvama, a u četvrtom, opsežnijem, i petom dijelu o gradnji treće crkve na njihovu mjestu, te o kasnijoj dogradnji zvonika, uz detaljne opise unutrašnjosti, rasporeda oltara, krstionice i sakristije. Autorica je iznijela niz zanimljivih zapažanja i povijesnih očitovanja o štovanju Bogorodice i svetaca - župnih patrona u šestom dijelu knjige, navela je i važnije himnodijske tekstove iz kojih se može naslutiti kako je čovjek u Kaštelima uvijek bio zavjetan svetcima i sklon adoraciji, gradeći zavjetne crkve i kapelice Bogu na slavu. Sanja Acalija svoj je pogled na to povijesno vrijeme temeljila na svemu što je dosad o Kaštelima napisano, ali i na sustavnom iščitavanju izvješća biskupskih vizitacija o štafilićkoj župi, koja datiraju od 17. stoljeća, iz kojih je iscrpno doznavala čime je crkva raspolagala, donijevši tako inventarni popis i opis svih liturgijskih i zavjetnih predmeta od zlata i srebra: kaleža, relikvijara, pokaznica, kandila, svijećnjaka, kadionica, procesijskih raspela, ciborija, oltarnih vaza, predočnica, kalupa za hostije, crkvenog ruha, pluvijala, kazula, crkvenih barjaka, također i opis tradicionalnog nakita iz darovnica koje je vjernički puk darivao svojoj župi. Autorica je u osmom dijelu knjige donijela popis svih crkvenih dobara temeljenih na arhivskoj građi, objavila je čak tri mape razgraničenja naselja sačuvane u Župnom arhivu te sačuvani projekt izgradnje zvonika. Osim deskriptivnih dijelova teksta, Sanja Acalija je sustavnom znanstvenom akribijom ovjerila svoje spoznaje i stavove s više od dvije stotine navoda stručne i priručne literature iz sedamdesetak bibliografskih jedinica te dokumentirane arhivske građe, a na kraju pridodala je i kazalo imena.

Monografska studija *Župna crkva Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije u Kaštel Štafiliću* predstavlja vrijedno djelo kojim se

ne samo popularizira znanost nego na znanstveni način valorizira crkveno blago Kaštel Štafilića; upravo model koji je prof. Sanja Acalija primijenila u svojoj knjizi, mogao bi postati indikativnim i za slične monografske studije u drugim župnim zajednicama. U zaključnoj ocjeni navodimo kako je autorica obradila važnu, rekli bismo, čak prevažnu temu s područja sakralne umjetnosti, pridonijevši tako i razvoju znanosti, ali i naglašenoj potrebi i opravdanosti – ostvarenju stalnog postava crkvene riznice i njezine prezentacije te stvaranju pravilnog odnosa prema baštini i cjelokupnom kulturno-povijesnom naslijeđu.

Miljenko Buljac

Stjepan Džalto. In memoriam

Stjepan Džalto rođen je 21. listopada 1931. u Voljicu kod Uskoplja, od roditelja Stjepana i Ruže, rođ. Šandor. Srednju školu pohađao je u Rijeci i Zagrebu. Bogosloviju je studirao i završio u Đakovu, gdje je na Petrovdan 1959. godine zaređen za svećenika Vrhbosanske nadbiskupije. Od tada do 1965. godine župnikom je u Rostovu. Nakon toga župnikom je u Brusnici, od 3. rujna 1970. u Obrima, a od 23. rujna 1975. do 13. studenoga u Modriči. Tada je imenovan župnikom na Uzdolu u Rami. Od 1986. upravlja župom Glavice kod Bugojna. (Često se znao našaliti da je stigao do otpada, jer je nedaleko od župne kuće bilo veliko odlagalište otpada.) U toj župnoj kući Džalto je okupljao čelnike bugojanske općine i susjednih joj općina aktivno djelujući u organizaciji otpora u Bosni i Hercegovini. Na toj župi vlč. Džalto je, s ono malo župljana što je ostalo na pradjedovskim ognjištima, proveo cijeli Domovinski rat. Od 1996. godine živio je u Zagrebu. Od tada se često znao našaliti da je izbjeglica. Kada je 1997. g. u Prozoru zaređen mladi dominikanac Tomislav Kraljević, svi su se čestitari obraćali u nečije ime. Kada je Džalto izišao za govornicu čestitati mladomisniku, obratio se riječima kako se on kao izbjeglica nema ni u čije ime obratiti te je skup pozdravio uime Svetoga Oca Pape. Okupljeno mnoštvo dugotrajnim je pljeskom i ovacijama pozdravilo dragoga svećenika Džaltu. Godine 1998. imenovan je pastoralnim suradnikom u župi Skopaljska Gračanica.

U svim župama vlč. Stjepan Džalto je uz pastoralni rad sa svojim župljanima obnavljao ili dograđivao župne kuće, crkve,